

Självständigt arbete på grundnivå

Independent degree project – first cycle

Socialt arbete 15 hp

Social work

”Jag har dött lite känns det som.”

En kvalitativ studie om ensamkommande ungas upplevelser kring sin asylprocess

Amanda Larson



Mittuniversitetet

MID SWEDEN UNIVERSITY

Campus Härnösand Universitetsbacken 1, SE-871 88. Campus Sundsvall Holmgatan 10, SE-851 70 Sundsvall.

Campus Östersund Kungälvsvägen 8, SE-831 25 Östersund.

Phone: +46 (0)771 97 50 00, Fax: +46 (0)771 97 50 01.

MITTUNIVERSITETET

Avdelningen för Socialt arbete

Examinator: Majen Espvall, majen.espvall@miun.se

Handledare: Caroline Östman, caroline.ostman@miun.se

Författare: Amanda Larson, amla1600@student.miun.se

Utbildningsprogram: Socionomprogrammet, 210 hp

Huvudområde: Socialt arbete

Termin, år: HT, 2018

Sammanfattning

År 2015 var det 162 877 personer som sökte asyl i Sverige varav 70 834 var barn. I gruppen barn ingår även barn utan vårdnadshavare. Under 2015 sökte 35 269 ensamkommande barn asyl i Sverige (Bris, 2017).

Syftet i var att undersöka hur ensamkommande unga som kom till Sverige 2015 upplever hur den svenska asylprocessen påverkat deras mående samt vilka faktorer som haft en positiv inverkan på deras psykiska hälsa under asylprocessen.

Datansamlingen består av 5 semistrukturerade intervjuer. Studiens respondenter kom till Sverige som ensamkommande barn men är idag över 18 år, det vill säga myndiga, och har tillfälligt uppehållstillstånd. Kärnan i studien är respondenternas berättelser. Den insamlade empirin har analyserats och bearbetats genom en kvalitativ innehållsanalys. Tidigare forskning inom området och teorierna identitetsteorin, symbolisk interaktionism samt marginalisering har använts för att tolka och analysera materialet.

Resultatet i studien visar på hur ensamkommande ungas psykiska hälsa drabbas negativt och allvarligt av Sveriges tillfälliga begränsningslag, bland annat i form av självskaumbeteende, ångest och stress. Resultatet visar även att ungdomens sociala kontaktnät är av stor betydelse för ungdomen. Skola, aktiviteter och vänner har lyfts som faktorer som påverkar de ensamkommande unga positivt.

Nyckelord: Ensamkommande, Tillfälligt uppehållstillstånd, Identitetsteorin, Symbolisk interaktionism och Marginalisering.

Förord

Mitt allra största tack till ungdomarna som valde att vara en del av min studie. Tack för att ni ville öppna upp er och berätta om era livsberättelser, känslor och tankar. Jag vill även tacka Altaf Zarifi, som hjälpte mig att finna respondenter till studien.

Och tack till alla ensamkommande unga som jag mött från 2015 och framåt. Det är på grund av er som denna c-uppsats blivit skriven. Ni har varit min största motivation och inspiration.

Amanda Larson

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	1
1.1 BAKGRUND	3
1.2 PROBLEMFÖRMULERING	5
1.3 SYFTE	5
1.4 FRÅGESTÄLLNINGAR	6
1.5 AVGRÄNSNINGAR	6
1.6 BEGREPPSFÖRKLARINGAR	6
2 FORSKNINGSMRÅDET OCH KUNSKAPSLÄGET	7
2.1 TIDIGARE FORSKNING I SVERIGE	7
2.2 VAD GÖR VÄNTAN MED MÄNNISKAN?	8
2.3 PSYKISK OHÄLSA	9
2.4 TEORETISKA PERSPEKTIV	10
2.4.1 Identitetsteorin	10
2.4.2 Symbolisk interaktionism	11
2.4.3 Marginalisering	13
3 METOD	15
3.1 VETENSKAPLIG UTGÅNGSPUNKT	15
3.2 FÖRFÖRSTÅELSE	15
3.3 FORSKNINGSDSIGN	16
3.4 URVAL	16
3.5 DATAINSAMLINGSMETOD	17
3.6 ANALYSMETOD	18
3.7 RELIABILITET/VALIDITET	19
3.8 ETISKA STÄLLNINGSTAGANDEN	19
4 RESULTAT	21
4.1 KORT PRESENTATION AV INTERVJUPERSONERNA	21
4.2 UPPLÄGG AV ANALYS	22
4.3 ATT KOMMA NY TILL ETT LAND	22
4.4 HUR VÄNTETIDEN PÅ BESLUT HAR PÅVERKAT DE ENSAMKOMMANDE UNGA	24
4.5 VIKTIGA FAKTORER FÖR INTEGRERING ENLIGT DE ENSAMKOMMANDE UNGA	27
4.6 TILLFÄLLIGT UPPEHÅLLSTILLSTÅND	30
5 SLUTSATS OCH DISKUSSION	33
5.1.1 Resultatdiskussion	33
5.1.2 Metoddiskussion	35
5.1.3 Förslag på framtida forskning	36
INTERVJUGUIDE	42
INFORMATIONSBREV	43

1. Inledning

Denna studies syfte var att undersöka hur ensamkommande unga som kom till Sverige 2015 upplevt hur den svenska asylprocessen påverkat deras mående samt vilka faktorer som haft en positiv inverkan på deras psykiska hälsa under asylprocessen.

Ensamkommande barn och ungdomar blev ett mycket omtalat diskussionsämne i och med den så kallade "flyktingvågen" hösten 2015, då ett stort antal människor flydde från sina hemländer och korsade Medelhavet för att nå Europa.

Enligt FN:s flyktingorgans årliga rapport om situationen för människor på flykt i världen visar på att 65,3 miljoner människor var på flykt i slutet av 2015 (UNHCR, 2016). I relation till att jordens invånare är 7,349 miljarder människor så betyder det att var 113:e person i världen var på flykt under 2015. Att fler människor är på flykt beror bland annat på att situationer som orsakar stora flyktingströmmar pågår allt längre, till exempel konflikten i Afghanistan som har pågått i 40 år. Även nya konflikter, till exempel kriget i Syrien, samt att det inte funnits några varaktiga lösningar för att hjälpa människor på flykt sedan slutet av det kalla kriget. De länder flest människor just nu flyr ifrån är Syrien, Afghanistan och Somalia (UNHCR, 2016).

Under hösten 2015 kom det ett stort antal människor på flykt och sökte asyl i Sverige (SOU 2017:12). Under hela 2015 var det 162 877 personer som sökte asyl i Sverige varav 70 834 var barn (inklusive barn utan vårdnadshavare). Av dessa barn var 35 269 ensamkommande barn (Bris, 2017). Antalet asylsökande personer år 2015 var betydligt högre än det antal Sverige har tagit emot tidigare år (Rädda barnen, 2017).

I takt med att invandringen ökade förändrades också tonläget om flyktingar och asylrätten, inte minst politiskt (Banke, 2017). I början av hösten 2015 stod statsministern Stefan Löfven på Medborgarplatsen i Stockholm och sade "aldrig mer skall det byggas murar, mitt Europa tar emot människor som flyr från krig" (Löfven, TV4 Nyheterna, 2015-09-06). Ett par månader senare gick Sverige från att vara en så kallad humanitär stormakt till att anta några av EU:s striktaste asylregler, vilket var möjligt genom att en tillfällig begränsningslag antogs av Sveriges riksdag för att begränsa invandringen (Banke, 2017). Den tillfälliga begränsningslagen antogs av riksdagen trots att den fick stark kritik från remissinstanser och lagrådet (ibid). Banke (2017) menar att lagen är dålig för integrationen, och att det kan vara olagligt att separera familjer. Han skriver vidare att lagen även skulle innebära att Migrationsverkets handläggningstider blir längre och att

domstolarna får en ökad arbetsbörda. Det skulle även bli en ökad belastning på sjukvården då den psykiska ohälsan väntades öka (ibid).

Den tillfälliga begränsningslagen innebar att permanenta uppehållstillstånd nu byttes ut till tillfälliga uppehållstillstånd, och den tillfälliga begränsningslagen gjorde i stort sett familjeåterförening till en omöjlighet (Banke, 2017). Förändringen hos politiker, media och den offentliga debatten har alltså fått konsekvenser för den enskildes rättigheter (ibid). Ensamkommande barn och ungdomar är inget nytt fenomen (Wirsen, 2017). Sverige har även tidigare under modern tid tagit emot minderåriga som av olika anledningar lämnat sitt hemland, exempelvis finska krigsbarn under andra världskriget. Det som skiljer sig från då är att det under andra världskriget var människor i vårt geografiska närområde, medan det nu är ungdomar som flyr världen över från konflikter, krig och fattigdom som till slut når Europa och Sverige (ibid). Rädda barnen (2017) menar att för många ensamkommande asylsökande skulle Sverige bli en nystart. En trygghet och ett lugn som de tidigare inte upplevt. Men istället blev det en lång väntan på besked om uppehållstillstånd. Sveriges nuvarande asylprocess har en negativ inverkan på barn och ungas psykiska mående (ibid). Barnombudsmannen (2017) har i en undersökning intervjuat 20 skolsköterskor som beskriver att ensamkommande barn och unga mår sämre nu än vad de gjorde för ett år sedan. För ett år sedan såg skolsköterskorna symptom som ångest och oro hos ensamkommande unga vilket i undersökningen som gjordes 2017 gått över till depressioner, självska debeteende, självmordstankar och en stor hopplöshet och uppgivenhet. Skolsköterskorna berättar att dessa symptom beror på långa handläggningstider som skapar ovisshet för ungdomarna om sin framtid (ibid). Det finns således en koppling mellan ungdomarnas asylärende och psykiska mående. Denna koppling kommer att undersökas ytterligare i denna studie.

En studie om ensamkommande ungas upplevelser om hur den svenska asylprocessen från 2015 och framåt påverkat deras psykiska hälsa samt vilka faktorer som haft en positiv inverkan på deras psykiska hälsa är relevant för socialt arbete eftersom det finns många yrkesverksamma socionomer som arbetar med målgruppen på olika sätt. Socialarbetare arbetar bland annat på Migrationsverket, HVB -boenden och på socialtjänsten vilket alla har direkt koppling till målgruppen ensamkommande unga. För professionen kan studien bidra med en djupare förståelse för den påverkan som asylprocessen har på de ensamkommande ungdomarna. Denna studie är även av vikt eftersom det finns begränsad

forskning att tillgå inom området som med en kvalitativ forskningsansats beskriver hur ensamkommande unga själva upplever situationen.

För mig personligen blev det självklart att skriva min c-uppsats om just denna ytterst utsatta grupp i dagens Sverige.

1.1 Bakgrund

I detta stycke har förändringarna som skett sedan 2015 i Sverige som haft betydelse för studiens syfte presenterats.

Tillfälliga begränsningslagen

10 juli år 2016 trädde en ny lag i kraft i Sverige. Det är lagen om tillfälliga begränsningar att få möjligheten att få uppehållstillstånd. Den infördes i syfte att minska asylinvandringen till Sverige. Den tillfälliga lagen har sänkt Sveriges asylregler till den miniminivå som EU-rätten kräver (Migrationsinfo, 2018).

Det som skiljer den nya, tillfälliga begränsningslagen från den föregående är att den tar bort vissa skyddsgrunder som gör att möjligheten för att få uppehållstillstånd i Sverige minskar. De skyddsgrunder som gäller under den tillfälliga lagen är:

1. flykting – ”En person som tvingats fly på grund av etnicitet, nationalitet, religiös eller politisk uppfattning, kön eller sexuell läggning, eller annan tillhörighet till en viss samhällsgrupp. Detta i enlighet med FN:s flyktingkonvention, EU:s gemensamma regler och svensk lag” (Migrationsinfo, 2018).
2. alternativt skyddsbehövande – ”En person som löper risk för att straffas med döden eller att utsättas för kroppsstraff, tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning eller som civilperson löper en allvarlig risk att skadas på grund av väpnad konflikt. Detta i enlighet med EU:s gemensamma regler” (Migrationsinfo, 2018).
3. Kvotflykting – ”Vilket innebär att FN:s flyktingorgan UNHCR bedömer att en person har flyktingstatus i det område där personen befinner sig, oftast i ett flyktingläger. Sedan vidare bosätts personen till Sverige genom en kvot som fastställs av riksdagen och regeringen. Kvotflyktingar får alltså uppehållstillstånd innan de kommer till Sverige, till skillnad från andra asylsökande som måste söka asyl när de anländer till Sverige” (Migrationsinfo, 2018).

Det är två skyddsgrunder som är borttagna och det är *övriga skyddsbehövande* och *synnerligen ömmande omständigheter*.

Övrigt skyddsbehövande är en person som på grund av yttre eller inre väpnad konflikt känner välgrundad fruktan att utsättas för allvarliga övergrepp på grund av andra svåra motsättningar i hemlandet, eller inte kan återvända till sitt hemland på grund av miljökatastrof. *Synnerligen ömmande omständigheter* syftar till exempel på en person som är svårt sjuk (Migrationsinfo, 2018).

Den tillfälliga begränsningslagen har även gjort att de som får uppehållstillstånd som i huvudregel får tillfälligt uppehållstillstånd istället för permanent, vilket gör att uppehållstillståndet är tidsbegränsat. Bedöms den asylsökande vara alternativt skyddsbehövande så får denna ett uppehållstillstånd som varar i 13 månader, och bedöms den asylsökande vara flykting får denna ett uppehållstillstånd som gäller i tre år (Migrationsinfo, 2018). Den tillfälliga begränsningslagen har också begränsat möjligheterna till familjeåterförening (ibid). Som anhörig till en person som fått asyl i Sverige genom skyddsgrunden för flyktingar är möjligheten att få uppehållstillstånd mycket begränsad. Är personen som fått asyl alternativt skyddsbehövande så har denna möjlighet helt tagits bort (ibid). Denna lag har innan den vunnit laga kraft fått hård kritik av remissinstanser. Förutom kritik från olika remissinstanser så ställde sig även organisationen Rädda Barnen kritiska till den nya lagen då dem ansåg att lagen skulle påverka ensamkommande unga negativt (Rädda barnen, 2017). Rädda Barnen (2017) menar att den tillfälliga lagen som infördes för att minska asylinvandringen till Sverige lyckades med sitt uppdrag, men att den även skapade enorma problem för de som redan kommit till Sverige. Lagen gäller till och med 19 juli 2019 (ibid).

Återvändaravtal med Afghanistan

I slutet av 2015 inleddes förhandlingar mellan Sverige och Afghanistan. Dessa förhandlingar skulle leda till att Sverige skulle kunna skicka tillbaka afghaner som fått avslag på sin asylansökan till Afghanistan. Afghanistan har tidigare inte velat ta emot sina landsmän som lämnat landet men genom återvändaravtalet sker detta nu betydligt lättare (Regeringen, 2016).

Nya gymnasielagen

Den nya gymnasielagen trädde i kraft den 1 juli 2018 och gav ensamkommande unga en ny möjlighet till uppehållstillstånd på grund av studier. Denna lag berörde ungdomar som hade fått eller skulle ha fått beslut om utvisning. Ungefär 9000 ungdomar omfattas av den här lagen. Det fanns vissa krav för att få ta del av den här lagen och det var följande krav:

- har ansökt om den nya gymnasielagen innan den 30 september 2018
- ansökt om asyl första gången den 24 november 2015 eller tidigare
- blev registrerad som ensamkommande barn vid ansökan
- När beslutet om utvisning togs var barnet nu 18 år eller äldre
- Väntetiden var längre än 15 månader
- Beslutet om utvisningen blev taget den 20 juli 2016 eller senare
- Den ensamkommande unga studerar, har studerat eller vill studera på gymnasienivå i Sverige.
- Den ensamkommande unga ska ha befunnit sig i Sverige när hen ansökte (Migrationsverket, 2018).

1.2 Problemformulering

Det finns tidigare forskning och vetenskapliga teorier som pekar på att ensamkommande minderåriga löper en förhöjd risk för psykisk ohälsa, till följd av såväl trauman från hemlandet och flykten som svårigheter att integreras i det nya landet. I och med den tillfälliga begränsningslagens tillkomst kan det argumenteras för att ensamkommandes integration i Sverige har blivit allt svårare. Det är en mycket logisk slutsats att denna grupp är mer utsatt, men att bara konstatera fakta hjälper föga. Så vad är det då å andra sidan som främjar ensamkommande ungas psykiska hälsa? Om den frågan kan besvaras har viktiga verktyg skapats för att myndigheter och organisationer som arbetar med målgruppen. Jag har försökt att ta reda på vilka positiva faktorer i de ensamkommande ungdomarnas närhet som kan minska risken att utveckla psykisk ohälsa till följd av en lång och oviss asylprocess.

1.3 Syfte

Syftet med denna studie var att undersöka hur ensamkommande unga som kom till Sverige 2015 upplevt hur den svenska asylprocessen påverkat deras mående samt

vilka faktorer som haft en positiv inverkan på deras psykiska hälsa under asylprocessen.

1.4 Frågeställningar

1. Vilka konsekvenser har den svenska asylprocessen haft för ensamkommandes psykiska hälsa?
2. Vad upplever ensamkommande unga har haft en positiv inverkan för deras psykiska hälsa under asylprocessen?

1.5 Avgränsningar

Studien är avgränsad till ensamkommande unga som kom till Sverige under 2015, bedömdes vara barn när de kom till Sverige, har fått tillfälligt uppehållstillstånd, är idag myndiga och har Afghanistan som hemland.

1.6 Begreppsförklaringar

Asyl: Med asyl menas att personen söker skydd i ett annat land på grund av förföljelse, risk för tortyr eller fruktan för övergrepp (www.migrationsverket.se)

Asylsökande: Asylsökande är den som tagit sig till Sverige och ansökt sig om skydd här men ännu inte fått sin ansökan avgjord (www.migrationsverket.se)

Tillfälligt uppehållstillstånd: När en person ansöker om asyl och får detta beviljat får denna i dagsläget tillfälligt uppehållstillstånd, vilket är ett uppehållstillstånd som är tidsbegränsat. Det betyder att personen har tillstånd att resa in och vistas i Sverige under en viss tid (www.migrationsverket.se).

2 Forskningsområdet och kunskapsläget

2.1 Tidigare forskning i Sverige

Forskningen på ensamkommande barn i Sverige är begränsad. En studie handlar om ensamkommande barn i Östersund vars syfte var att undersöka hur verksamheten fungerar på det sätt som det ska göra. Syftet var även att finna eventuella förbättringsområden (Höjer & Magnusson, 2008).

Studien är baserad på intervjuer med ensamkommande barn. Resultatet visade på att verksamheten i Östersund fungerade väl i många avseenden men att det fanns delar som hade brister och var i behov av förbättring. En viktig faktor för att skapa trygghet tillvaro för de ensamkommande barnen visade sig vara kontinuitet i personalgruppen. Bristerna gällde samverkan, samordning samt delaktighet och kommunikation mellan olika verksamheter. Ett resultat som forskarna kom fram till var bland annat att HVB-hem för ensamkommande unga inte är det optimala, utan att familjehem är ett bättre alternativ för ensamkommande barn (ibid).

En annan avhandling som skrivits om ensamkommande barn är *Ensamkommande men inte ensamma – Tioårsuppföljning av ensamkommande flyktingbarns livsvillkor och erfarenheter som unga vuxna i Sverige* har Hessle (2009) skrivit. Denna avhandling är en tioårsuppföljning av ensamkommande asylsökande flyktingbarns livsvillkor och erfarenheter som unga vuxna i Sverige. Det primära syftet med studien var att utveckla kunskap om hur ensamkommande asylsökande barn hanterar sina livsförhållanden och utmaningar efter att ha fått uppehållstillstånd och blivit vuxna i Sverige. Ett annat syfte i avhandlingen var att utveckla kunskap om dessa barns livsförhållanden i respektive ursprungsland samt deras motiv bakom flykten till Sverige. Den första uppsättningen data består av: 100 ensamkommande barn som intervjuades kort efter ankomsten till Sverige med hjälp av en hälsoenkät. Tio år senare gjordes en uppföljning med hjälp av deras individuella dokument från migrationsverkets arkiv. Av de ursprungliga 100 barnen reducerades forskningsgruppen nu till 68 unga vuxna som var kvar i Sverige efter att de har fått permanent uppehållstillstånd. 20 stycken av dessa valdes ut genom ett strategiskt urval. Den tredje uppsättningen material är därmed kvalitativ. Resultatet visar att de ensamkommande att de ensamkommande asylsökande barnen som efter 10 år var fast bosatta i Sverige, har med få undantag blivit etablerade i en gynnsam livssituation som unga vuxna. Dem kom visserligen till Sverige ensamma men de förblev inte

ensamma. En majoritet omhändertogs av släktingar i Sverige som var kopplade till familjens nätverk. De andra barnen som inte hade någon familj att återförenas med, försökte etablera sig med hjälp av personer i sina transnationella nätverk. Detta var en nödvändig anknytningsgrund i deras socialisation och etablering i Sverige. Processen vad det gäller att etablera sig i Sverige som ensamkommande barn eller ungdom som närmar sig vuxenlivet är markerat av både risker och möjligheter som uppstår i periodiska sekvenser. Vägen till vuxenlivet kännetecknas av specifika utmaningar i avgränsade tidsperioder. Med hjälp av ett transnationellt perspektiv har forskaren kunnat belysa hur dessa unga vuxna skapat gränsöverskridande nätverk vilket verkar ha varit avgörande för deras socialisering och gynnsamma etablering i Sverige (Hessle, 2009). Wallin och Ahström (2005) beskriver i sin studie om ensamkommande ungdomars livssituation och välbefinnande efter att ha haft permanent uppehållstillstånd i sju år. De flesta ungdomarna i studien uttrycker sig tillfredsställda med sina liv och ansåg att det hade anpassat sig till Sverige. Det största sociala nätverket de hade var vänner ifrån samma etniska grupp. En del av studiens respondenter upplevde sig ensamma och uttrycker förtvivlan och depression. De som var ensamma hade ett litet nätverk och begränsat socialt stöd (ibid).

Herz & Lalander (2017) beskriver ensamkommande unga som en utsatt grupp i dagens samhälle, som riskerar att utveckla psykologiska problem som påverkar deras hälsa. Främsta anledningen till detta verkar vara separationen från deras primära vårdgivare, vanligtvis föräldrar. Författarna beskriver att ungdomarna sällan själva får möjlighet att uttrycka sig i forskning, någonting som författarna vill ändra på genom att fokusera på hur ensamkommande unga själva upplever sin vardag. Författarna följde 23 ensamkommande unga under ett år genom både observationer och kvalitativa intervjuer. De kom fram till att ensamkommande unga upplever en stor grad av ensamhet, speciellt när de själva känt att dem tappat kontroll över sitt liv eller att ingen brytt sig om dem (Herz & Lalander, 2017)

2.2 Vad gör väntan med människan?

Bjertrup., Bouhenja., Mayaud., Perrin., Farhat., & Blanchet (2018) har gjort en studie på hur flyktingars mentala hälsa påverkats av att Europa stängde gränserna i mars 2016. Denna studie heter *A life in waiting*. En kvalitativ studie har genomförts där 47 djupintervjuer ägt rum med flyktingar, där respondenterna var både män och kvinnor, olika nationaliteter och åldrar. Resultatet visar att flyktingarna upplevde

osäkerhet och kände att de saknade kontroll över sitt nuvarande liv och sin framtid vilket var en bidragande orsak till psykosocialt lidande. Väntetiden i flyktinglägren förvärrade känslor av meningslöshet och maktlöshet. Upplösningen från tidigare viktiga sociala nätverk och frånvaron av samspel med andra människor ledde till känslor av isolering och att de inte var välkomna i Grekland där studien ägde rum. En slutsats av studien var att genom snabbare asyloffaranden, meningsfulla sysslor och aktiviteter och ett socialt kontaktnät hade bidragit till att lindra deras psykosociala lidande.

Brekke (2010) menar även han i sin studie *Life on hold: The impact of time on young asylum seekers waiting for decision*, att människor upplevde uppgivenhet på grund av att det känts som väntan aldrig hade ett slut. Studien var gjord i Sverige och respondenterna i den kvalitativa studien var asylsökande mellan 16 och 26 år i Sverige. Brekke (2010) skrev vidare att respondenterna upplevde att ingen visste när svar skulle komma, och fick de en utlovad tid på tre månader så stämde inte detta ändå. En respondent i studien jämförde väntan med att vara på ett öppet hav, antingen klarar de sig eller så drunknar de. Brekke (2010) kunde urskilja mönster i sin studie, däribland att väntan var särskilt hård för de unga.

2.3 Psykisk ohälsa

Tidigare studier om ensamkommande barn visade på att det var en ytterst utsatt grupp som hade större psykiatrisk morbiditet än den allmänna befolkningen. Litteraturen har lagt stor vikt vid bedömning av posttraumatisk stress – symptom (PTSD). Resultaten avslöjade högre nivåer av PTSD – symptom jämfört med normpopulationerna. I flera studier förutspådde ålder och kön ha en inverkan på hur PTSD – symptom utvecklades, flickor var mer benägna att utveckla detta (Heumer et al. 2009).

Risk and resilience for psychological distress amongst unaccompanied asylum seeking adolescents är namnet på en studie gjord i London vars syfte var att undersöka nivån av posttraumatisk stress och depressiva symptom hos ensamkommande asylsökande barn och ungdomar, samt vilka bakgrundrisker och skyddsfaktorer som kan öka eller mildra dessa. De använde sig av en tvärsnittundersökning där deltagarna var 78 ensamkommande barn i åldern 13-18 år, främst från Balkan och Afrika. Dessa jämfördes med en kontrollgrupp bestående av 35 flyktingbarn som inte var ensamkommande. Författarna använde sig av omfattande självrapporterade frågeformulär om krigstrauma, posttraumatisk stress och depressiva

symptom. Resultat i studien visade på att ensamkommande barn hade högre nivåer av förluster, krigstrauman och posttraumatiska stressproblem än barn som flytt tillsammans med en vuxen (Hodes et al. 2008) En annan studie vars syfte var att undersöka förekomsten av känslomässiga och beteendemässiga problem hos ensamkommande flyktingbarn och ungdomar som bodde i Belgien visade på att mellan 37 – 47 % av de ensamkommande unga som kom till Belgien uppvisade mycket allvarliga symptom på ångest, depression och posttraumatisk stress. Detta togs fram genom att 142 ensamkommande barn och ungdomar fyllde i ett frågeformulär om känslomässiga och beteendemässiga problem samt traumatiska upplevelser. Resultaten visade, precis som tidigare nämnts att flickor hade en högre risk att utveckla dessa känslomässiga problem (Derluyn, I & Broekaert, E. 2007) Vostanis (2004) diskuterade utifrån forskning om hur barns psykiska hälsa påverkas av traumatiska erfarenheter. Forskningen visade på att ensamkommande barn var mer drabbade än andra barn. Den psykiska ohälsan för målgruppen berodde både på traumatiska erfarenheter men också nuvarande sociala problem till exempel språkbarriärer eller svårigheter med integrationen.

2.4 Teoretiska perspektiv

Jag har använt mig av följande teoretiska perspektiv för att analysera det insamlade materialet: identitetsteorin, symbolisk interaktionism och marginalisering.

2.4.1 Identitetsteorin

Inom forskningen finns det olika sätt att definiera identitet på. Enligt Franzén (2001) byggs identitet upp med hjälp av ständigt samspel med människor i sin omgivning, både medvetet men även undermedvetet. Franzén beskriver detta ständiga samspelet med att människor i individens omgivning speglar personen, detta betyder att omgivningen reagerar och agerar på ett visst sätt utefter vad individen säger eller gör. Det som sker med en persons identitet när en person lämnar sitt hemland oavsett anledning är att de människor som brukar spegla en byts ut mot andra människor med nya speglar (Franzén, 2001).

Den personliga upplevelsen om sin identitet byggs upp i ett samspel med människor runt omkring sig. Allt detta byts nu ut. I det nya landet är det ingen som vet vem personen är. Franzén (2001) jämför detta med en situation att plötsligt bli blind. Franzén (2011) skriver att ensamkommande unga lämnar sitt hemland i en utsatt ålder där ens identitet är under uppbyggnad. Med hjälp av speglarna runt om så kan ens

identitet utforskas. Dessa ungdomar har tvingats byta ut sina vanliga speglar mot nya vilket gör att det kan bli svårt att veta vem en är. Det ändrar ens självbild genom att det nya landet speglar samt bekräftar ens beteende, åsikter och känslor på ett nytt sätt än vad personen tidigare är van vid. Ensamkommande unga blir ofta placerade i en kategori och ses som en del av en grupp istället för som en individ. När en människa utsätts för att bli kategoriserad så kan det uppstå en känsla av att vara kränkta, förbisedda och att människor har fördomar om dem. När ens jag inte längre speglas, utan endast ses som en del av en grupp är det lätt hänt att tappa bort sig själv. Detta leder ofta till att en sorts kris utlöses för den ensamkommande unga (ibid). I början av tiden i det nya landet kan det vara svårt för individen att försvara eller förklara sig om vad individen egentligen menar eller vem personen är, på grund av språkbrister (ibid). Identitetsteorin är relevant studien eftersom det sociala samspelet är av betydande vikt och en viktig faktor till en lyckad integration. Tidigare forskning visar på att det sociala samspelet var en nödvändig anknytningsgrund i individens socialisation och etablering. Den bild som projiceras tillbaka till ungdomarna från omgivningen är av stor vikt för hur de sedan kommer att betrakta sig själva. Identitetsteorin belyser både individen och samhället vilket individen samspelar med (Franzén, 2011). Genom att använda identitetsteorin så kan en förståelse för hur asylprocessen påverkar ungdomarna och deras självbild, uppnås. Identitetsteorin är relevant för att kunna analysera materialet till frågeställningarna.

2.4.2 Symbolisk interaktionism

För att ytterligare förstå hur det sociala samspelet som formar ungdomarnas självbild och identitet fungerar kopplas symbolisk interaktionism in. Det sociala Symbolisk interaktionism är ett av de centrala perspektiven inom socialpsykologi och analyserar hur den sociala verkligheten både är och uppfattas av oss människor. Den sociala verkligheten ses här som någonting som ständigt är föränderlig. Enligt den symboliska interaktionismen menas det att människor använder oss av tolkningar och symboler för att skapa samspel mellan oss själva och vår omvärld. Symboler är inlärd och utgör både talspråk som vårt kroppsspråk. Med hjälp av teorin beskrivs hur människans sociala roller blir till en identitet, eller flera (Trost & Levin, 2010). Trost och Levin (2010) menar att den symboliska interaktionismen är starkt kopplad till människans vardagliga liv och hur verkligheten ter sig för människor. De menar att teorin kan användas för att skapa förståelse för människor i sociala situationer.

Teorin handlar huvudsakligen om socialisationsprocessen – vilket innebär att människan anpassar sig, lär sig sociala koder osv i varierande situationer.

Trost och Levin (2010) menar att det finns fem element som är grundläggande för att symbolisk interaktionism ska förstås, dessa är: ”*definitionen av situationen*, att all interaktion är *social*, att vi interagerar med hjälp av *symboler*, att människan är *aktiv*, samt att vi befinner oss i *nuet*. ”De fem hörnstenarna som nu kommer att gås igenom hjälper till att förstå samhället och mänskliga beteenden och samspelet dem emellan (Payne, 2008)

Definitionen av situationen

Tycker människan att situationen är verklig, eller ter sig verklig, så blir den även verklig i sina konsekvenser. Det som vi uttrycker som vår verklighet berättar även vilket perspektiv vi har på situationen. Det betyder att människan agerar utefter dennes uppfattning om situationen. Det är människans centrala utgångspunkt och i alla situationer som människan befinner sig i så bildar hen en egen uppfattning av verkligheten (Trost & Levin, 2010).

Social interaktion

För att integrera behövs samtal. Samtalen behöver inte endast ske genom talspråk utan även kroppsspråk och rörelser. Vi ägnar oss åt social interaktion nästintill hela tiden. Interaktion sker även när vi väljer att inte säga något i situationer där det förväntas av oss. Ett exempel som Trost och Levin (2010) tar upp är att när människor säger ”Tyst, jag tänker”, vilket också är en form av socialt interaktion, med sig själva. Även känslor och aktiviteter är en form av social interaktion. De tar också upp om det begränsade ordförrådet som personen har när den talar ett främmande språk vilket medför konsekvenser, att vi inte kan uttrycka oss med de ord vi brukar använda oss av. Detta menar dem utgör ett allvarligt handikapp för de invandrare som bryter eller har begränsat ordförråd.

Symboler

Ord är det vanligaste sättet för oss att kommunicera (Trost & Levin, 2010). Vi växer upp med att lära oss ett språk som vi sedan använder oss av, ofta resten av livet. Ord,

dvs symboler, får en mening om andra i vår omgivning har samma uppfattning av ordets betydelse som vi har (ibid).

Tonvikt på aktivitet

När vi handlar och betar oss så är vi aktiva, vilket vi är i stort sett hela tiden (Trost & Levin, 2010). Att vara aktiv är att vara en del av en process, allting är föränderligt. Symbolisk interaktionism menar alltså att ordet ÄR ersätts med ordet GÖR. Människan är ingenting utan hen gör. *Ett exempel är att Mahdi inte är konstig, utan betar sig konstigt.* Social interaktionism menar att människans aktivitet är av stor vikt och relevans. Detta menas med vad personen gör och säger, och vad personen väljer att inte göra och säga. Vi studerar människan beteende och aktivitet för att veta någonting om deras åsikter, känslor och erfarenheter. Aktiviteterna är sociala och riktar sig emot andra människor, det kan vara ett samtal med läraren, umgås med fotbollslaget eller att hälsa på kassörskan på ICA (ibid).

Nuet

Allting av det som tidigare tagits upp som viktiga hörnstenar i symbolisk interaktionism sker i nuet (Trost & Levin, 2010). Vi definierar situationen, integrerar med hjälp av symboler och vi är aktiva i nuet. Eftersom att tiden är föränderlig, och även människan så är människan inte detsamma nu som när då var nu. Att se på nuet som något föränderligt och som inte kan befinna sig förutom just i nuet, blir det klart att vi hela tiden befinner oss i en process som förändras, detta lägger också grunden för synen på mänskliga egenskaper som föränderliga. Det människor varit med om tidigare och erfarenheter dem samlat på sig används för att förstå nuvarande situation (ibid).

2.4.3 Marginalisering

Marginalisering är ett resultat av strukturella mekanismer som är inbyggda i både socioekonomiska, politiska och rättsliga system. Marginaliseringen påverkar vissa grupper i vårt samhälle (Kamali, 2005), bland annat ensamkommande unga. Marginalisering betyder att individer stängs ute från bland annat makt, men även inflytande i samhället. Marginalisering innebär att personen inte ingår i något sammanhang över huvud taget. När samhället förväntar sig assimilering blir konsekvensen istället att många blir marginaliserade då målet är för högt (Hejlskov,

2016). Marginalisering kan enligt Svedberg (1997) ses som ett mellanläge mellan att vara utesluten och innesluten. Han menar även att inflytande över de egna villkoren är viktigt för att inte marginaliseras. Marginalisering kan leda till svårigheter för den enskilda att bli självförsörjande, delta i aktiviteter samt göra sin röst hörd (ibid). Wiklund och Härenstam (1999) menar att marginalisering kan utlösa en känsla av maktlöshet. Ensamkommande unga med tillfälliga uppehållstillstånd kan även dem marginaliseras, eftersom TUT endast är tillfälligt och därmed ett hinder för integrationen in i det svenska samhället. Marginalisering är relevant för min studie för att förklara hur ungdomarna exkluderas i samhället. Ett citat av Olin, E (2010) som beskriver begreppet marginalisering är: ”Att vara marginaliserad innebär att individen inte på egen hand kan förändra sin livssituation till det bättre”.

3 Metod

3.1 Vetenskaplig utgångspunkt

Studiens utgångspunkt var de ensamkommande ungas egna upplevelser och därför har fenomenologi valt som vetenskaplig utgångspunkt. Enligt Kvale (2009) så är fenomenologin intresserad av att kartlägga hur människor upplever livsvärldsfenomen. Studiens vetenskapliga utgångspunkt var ett fenomenologiskt förhållningssätt. Den fenomenologiska ansatsen valdes då det fokuserar på respondentens egen upplevelse (Kvale & Brinkmann, 2014). Studien utgick efter respondenternas berättelser. Enligt Kvale och Brinkmann (2014) handlar en fenomenologisk ansats om att forskaren ska arbeta och försöka förstå olika fenomen utefter vad respondenten i studien berättar och inte bedöma sanningshalten i detta, utan istället arbeta utifrån själva upplevelsen för att förstå det bakomliggande fenomenet. I denna studie kom det inte att tas ställning till vad som var sanning eller inte i respondenters berättelser utan utgick ifrån att allting som sägs var deras sanning, detta menade Kvale (1997) var ett fenomenologiskt förhållningssätt eftersom det utgick från att respondenten beskrev fenomenet efter sin verklighet. Kvale (1999) menade att fenomenologisk forskning försöker finna mönster i resultatet vilket sedan även synliggörs i forskningen. I denna studie lyfts likheter och olikheter i respondenternas svar fram.

3.2 Förförståelse

Förförståelse är det som forskaren tar med sig in i sitt forskningsprojekt vilket ofta även är det som motiverar forskaren till sitt tema (Malterud, 2009). Förförståelsen som forskaren har påverkar även hur forskaren komma att samla och tolka sitt material (ibid). Detta avsnitt har till syfte att få läsaren att förstå att tolkningarna i studien präglas av en förförståelse. Jag har jobbat på transitboende där nyanlända har som första anhalt i Sverige. Jag har även jobbat som personal på några HVB- hem och idag har jag fullmakt över ett antal ensamkommande unga från Afghanistan. Detta gör att jag har en förförståelse i ämnet. Jag har egna upplevelser och kunskaper som ligger i grund till att jag valt att göra den här studien. Studien kommer att preciseras till denna fråga då jag mött ensamkommande unga i deras känslor och reaktioner och vet att en sådan här studie är viktig och efterlängtd av alla som jobbar tillsammans med, eller möter ensamkommande unga i sin vardag. Viktigt att benämna

är att jag endast kan redogöra för den förförståelsen jag själv är medveten om. Jag är medveten om att min förförståelse skulle ha kunnat färga mitt resultat på studien. Därför har trovärdigheten legat i åtanke hela tiden. Jag har behövt reflektera över mina ställningstaganden och åsikter för att dessa inte ska påverka studiens resultat. Det som studien bygger på är de ensamkommande ungas upplevelser som varit en del av min studie och inte min egen uppfattning. Jag har strävat efter att basera studien på objektivitet.

3.3 Forskningsdesign

Studien är en kvalitativ studie. Forskare som använder sig av den kvalitativa metoden vill finna en förståelse och beskrivning för det sociala fenomenet (Trost, 2005). Den kvalitativa metoden används för att studera människors känslor vilket passar väl in i denna studie. Intresset har legat i hur ensamkommande unga resonerar, tänker och funderar kring sin asylprocess samt att försöka urskilja mönster och för detta är en kvalitativ studie rimligt (ibid). Den valda metoden anses vara relevant för att besvara studien syfte och frågeställningar.

3.4 Urval

De personer som är intervjuade och ligger till grund för studien är fem ensamkommande unga från Afghanistan som kom till Sverige år 2015 som minderåriga och som idag har fått tillfälligt uppehållstillstånd. Kriterierna för att ingå i studien var att informanten skulle sökt asyl i Sverige 2015 eftersom att studiens frågeställningar handlar om året 2015 och framåt. Ett annat kriterium var att respondenten var minderåriga när de sökte asyl. Ett tredje kriterium var att respondenten idag var myndig därför att det är mer etiskt korrekt att intervjua en myndig än ett barn. Mitt sista kriterium är att informanten idag har fått tillfälligt uppehållstillstånd. Valet av intervjupersonerna är i den meningen ett strategiskt urval. Ett strategiskt urval tillämpas när forskaren vill finna personer som bedöms vara lämpliga för att besvara forskarens forskningsfrågor (Bryman, 2011).

Urvalsprocessen började med att jag kontaktade en ungdom i mitt eget kontaktnät som kom till Sverige 2015 från Afghanistan och frågade om hen visste någon i sin umgängeskrets som ville delta i studien. Jag gav hen även ett informationsbrev (Se Bilaga 2) som hen senare vidarebefordrade till personer i sitt kontaktnät som uppfyllde kriterierna i studien. På så vis hänvisades jag till två potentiella deltagare och urvalsprocessen blev ett snöbollsurval. David & Sutton (2016) skriver att

snöbollsurvalet erbjuder en informell metod att nå målgruppen. De menar dock att en nackdel med snöbollsurvalet är att det ger ett skevt urval i och med att det är från samma sociala umgänge. Det anser jag är bra att veta om eftersom denna studie är baserad på ensamkommande unga i samma sociala umgänge. Genom de första två intervjuerna fick jag kontakt med tre andra ungdomar från Afghanistan som ville medverka i studien. Det slutliga urvalet resulterade i att fem ensamkommande unga som uppfyllde kriterierna för att vara respondent deltog i studien.

3.5 Datainsamlingsmetod

Datainsamlingen har bestått av två olika delar. Tidigare forskning har inhämtats i databaserna PsycInfo, Social Abstract och SocialSciences där sökorden *refugee minor*, *refugee unaccompanied minor*, *Sweden*, *asylum & waiting* använts. Sökorden har använts både i kombination och enskilt för att i den mån det är möjligt täcka valt ämnesområde. Som komplettering har tidigare forskning inhämtats från boken *Ensamkommande barn – en forskningsöversikt* (Brunnberg, Borg & Fridström, 2011). Brunnberg et al.(2011) nämner ett flertal olika studier som rör ensamkommande barn som varit av relevans för denna studie. Innan intervjuerna bokades skrevs ett informationsbrev (Se bilaga 2), vilket innehöll en kort beskrivning om uppsatsförfattaren, om studiens syfte och vad studien används till. Informationsbrevet användes för att ge en överskådlig blick på vad studien syftade till och vad som förväntades av respondenterna och det var även till som en inbjudan att delta i studien. Därefter påbörjades arbetet med en intervjuguide (se bilaga 1) som skulle vara grunden i intervjuerna för att besvara studiens syfte och frågeställningar. Kvale (2014) skriver att intervjuguiden fungerar som ett strukturerat manus för att kunna reglera intervjuens förlopp. För att samla in material har semistrukturerade intervjuer använts där intervjun byggt på teman med öppna frågor. Semistrukturerade intervjuer utgår från respondenten, i mitt fall de ensamkommande unga, och denne blir då vägledande i samtalet (Bryman, 2011). En kvalitativ intervjustudie valdes för att få en djupare inblick och förståelse. Det bästa tänkbara material för studien ansågs vara djupgående och öppna intervjuer med ensamkommande unga. Den kvalitativa forskningen beskriver människors beteenden och känslor, men även erfarenheter och upplevelser (Creswell, 2013). Kvalitativa intervjuer handlar om att ställa öppna frågor för att få så fylliga svar som möjligt (ibid). I vissa intervjuer har ungdomarna själva valt att rikta in sig på ett spår vilket har tillåtits, det har även ställts följdfrågor kring

ämnet eftersom det har ansetts varit relevant för studien. Det har även hänt att frågor har ställts under intervjun som respondenterna inte velat besvara vilket har tillåtits. Intervjuerna varade mellan 40 till 60 minuter och genomfördes genom en fysisk träff. Fyra av fem informanter ville genomföra intervjun i sin hemmiljö och en av fem ville genomföra den på sin skola. Alla intervjuer spelades in med informanternas godkännande och transkriberades därefter.

3.6 Analysmetod

Empirin som insamlats har analyserats med hjälp av en kvalitativ innehållsanalys. Den kvalitativa innehållsanalysen är den vanligaste metoden när det gäller kvalitativ analys. David & Sutton (2006) menar på att de som använder sig av kvalitativ innehållsanalys hävdar att de får större förståelse av insamlad data genom att koda materialet. Koder kan vara nyckelord, teman eller uttryck. I studien har materialet tolkades konventionellt. Med konventionell ansats menas att uppsatsförfattaren analyserar materialet utefter vad materialet är. Innehållet styrdes utefter vad intervjupersonerna sade. Både manifesta och latent delar i innehållet har beaktats, vilket innebär att både det som direkt uttalats vid intervjun och det underliggande budskapet har studerats (Creswell, 2013). För att göra detta har det insamlade materialet från intervjuerna kodats. Det är ett sätt för forskaren att kartlägga vad som framgått i de olika intervjuerna. Forskaren söker efter olika teman som dyker upp i materialet (Trost, 2005). Detta för att inte missa väsentlig information. Detta stödjer bland annat Svenning (2003), då han menar att det är betydelsefullt att spela in intervjun i forskningssammanhang. Trost (2005) menar att det viktiga är att vara kreativ i sin tolkningsprocess och att kreativiteten vid kodningsarbetet har en stor betydelse och är högst nödvändig för studien. Efter intervjun har materialet transkriberats. Enligt Kvale & Brinkman (2011) så är transkribering att förändra en form till en annan och i denna studies fall gäller det från tal till text. Allting har noggrant antecknats, även pauser, skratt, suckar och gråt. Med hjälp av transkriberingen kunde det urskiljas gemensamma mönster i respondenternas berättelser. Det har varit väldigt tidskrävande och slitsamt men viktigt för studiens resultat. Det lades även en stor vikt på betydelsen av orden och inte hur ofta det repeterades, vilket sägs vara en definition på kvalitativ metod (Bryman, 2011).

Genom detta kunde det utläsas fyra olika teman och dessa är: *Att komma ny till ett land, Väntetidens påverkan, Viktiga faktorer för integrering samt Tillfälligt uppehållstillstånd.*

3.7 Reliabilitet/validitet

Svenning (2003) menar på att undersökningens validitet handlar om förmågan att mäta det vi avser att mäta. Det är många faktorer som spelar in vilket han ger exempel på, så som intervjuer, respondenternas öppenhet, hur frågorna är upplagda. Han menar också att intervjuaren kan påverka studien med sina egna värderingar. Detta är någonting jag hela tiden har behövt fokusera på och ha i åtanke. Eftersom att jag redan innan studien ägde rum hade förförståelse i form av att jag varit personal på HVB-hem och idag har fullmakt över några ungdomar så var jag noga med att min egen uppfattning inte skulle få ta över intervjun och empirin. Jag har också valt att använda mig av respondenter som jag inte tidigare haft någon koppling till, detta då jag inte ville att respondenterna skulle påverkas av mig när dem svarar på frågorna. Med reliabilitet menas att resultaten ska vara tillförlitliga. Om ingenting förändras i situationen så ska två undersökningar med samma syfte och metod ge samma slutresultat i studien (Svenning, 2003). Reliabilitet sägs vara svårt att tillämpa på kvalitativa intervjuer, då reliabilitet ofta behandlar mätbara föremål (Trost, 2005). För att uppnå reliabilitet användes samma frågeformulär på alla intervjuer.

3.8 Etiska ställningstaganden

Informationskravet

Respondenterna ska innan fått information om syftet med studien, villkoren för deltagande och även hur studiens resultat kommer offentliggöras och användas (Vetenskapsrådet, 2017). Ett skriftligt informationsbrev lämnades ut innan intervjun och sedan informerat mina informanter muntligt om studiens syfte och att jag är socionomstudent.

Samtyckeskravet

Samtycke och informationen som ges ska hänga ihop. Deltagaren ska själva bestämma över sin medverkan (Vetenskapsrådet, 2017).

Innan intervjun ägde rum blev deltagarna informerade om att deras deltagande var helt frivilligt. Under intervjun belystes detta ännu en gång men även att om det kommer en fråga som respondenten inte vill eller kan besvara så var det inga problem

att hoppa över den frågan utan att det behövde förklaras varför. Det har varit viktigt att inget beroendeförhållande oss emellan fanns och därför har ett krav varit att intervjupersonerna i studien inte hade någon koppling till mig sedan tidigare.

Konfidentialitetskravet

Respondenterna ska vara informerade om att tystnadsplikt gäller och att datahanteringen inte är tillgänglig för obehöriga men även om avidentifieringen av respondenterna (Vetenskapsrådet, 2017).

Respondenterna informerades om att deras identitet kommer förbli anonym och att uppgifterna inte under några omständigheter kommer användas på ett sätt som kan göra att respondenterna i studien kan identifieras av utomstående.

Nyttjandekravet

Eftersom att bandspelare har använts för att spela in intervjun informerades även deltagarna i studien om att det endast är jag som kommer att lyssna på materialet. Det underströks även att intervjun endast kommer att användas i det syfte som framförts.

Jag kan förstå att ämnet ses som etiskt laddat då de respondenterna som deltagit i min studie har tillfälligt uppehållstillstånd och inte permanent. Jag har valt att endast intervjua ensamkommande unga med tillfälligt uppehållstillstånd då jag ansåg att ensamkommande unga utan tillfälligt uppehållstillstånd är en ännu mer utsatt grupp. Alla intervjuer har skett enskilt. Detta val togs då det kan bli känsliga samtal som är väldigt personliga och genom att endast vara två i rummet under intervjun hoppades jag att det ingav en känsla av trygghet. Jag var däremot tydlig med att det var okej för mig om respondenten ville ha med sig någon under intervjun.

4 Resultat

4.1 Kort presentation av intervjupersonerna

De ungdomarna som intervjuats kom till Sverige år 2015 under den så kallade flyktingkrisen. Fem olika personer har intervjuats. Dessa fem har ansökt om asyl i Sverige som barn, varav alla idag är över 18 år och har fått tillfälligt uppehållstillstånd. Alla mina intervjudeltagare kommer ursprungligen från Afghanistan. Informanterna har blivit tilldelade fiktiva namn för att säkra deras anonymitet. De fiktiva namnen är Mohammad, Hadi, Mustafa, Mahdi och Hamid.

Mohammad kom till Sverige som 15-åring. När han kom till Sverige placerade han på ett HVB-hem för ensamkommande unga. Idag är Mohammad 19 år och går på gymnasiet. Han bor i en egen lägenhet tillsammans med sin yngre bror på ett stödboende. På fritiden så ägnar sig Mohammad mycket åt fotboll men även åt att umgås med vänner och studera. Han väntade på beslut om uppehållstillstånd i över tre år och fick under tiden tre avslag. Till slut fick han tillfälligt uppehållstillstånd genom gymnasielagen. Det tillfälliga uppehållstillståndet sträcker sig i 13 månader. Hans yngre bror fick inte uppehållstillstånd genom gymnasielagen då han var för ung.

Hadi kom till Sverige som 16-åring. Hadi är ursprungligen från Afghanistan men flyttade till Iran när han var 6 år tillsammans med sin familj. De flydde ifrån Afghanistan eftersom att hans pappa hade dödat en annan person och dennes familj var ute efter hämnd. Dem dödade Hadis storebror och då var även Hadis liv i fara, varpå de flydde till Iran. Hadi kommer inte ihåg någonting från Afghanistan. När han kom till Sverige placerades han på ett HVB-hem för ensamkommande unga. Idag är han 20 år och studerar på gymnasiet. Han bor i en lägenhet tillsammans med några andra killar från Afghanistan som hans fotbollslag hyr ut och betalar. Under fritiden så ägnar Hadi nästan all sin tid till studier. Han vill gärna jobba som bilmekaniker när han är klar med sina studier och målet är just nu att ta körkort. Hadi hade fått tre avslag på sin asylansökan men fick till slut tillfälligt uppehållstillstånd i 13 månader genom gymnasielagen.

Mustafa kom till Sverige som 16 -åring i november 2015. Han är ursprungligen från Afghanistan. Han flydde till Sverige på grund av fruktan för sitt liv. Han bodde i en

provins som talibanerna hade tagit över och Mustafa tillhör folkgruppen Hazarer. Idag är Mustafa 20 år och har fått tillfälligt uppehållstillstånd i 13 månader genom gymnasielagen. Innan sitt tillfälliga uppehållstillstånd fick Mustafa tre avslag. Han bor i en stödlägenhet. På fritiden så gör inte Mustafa så mycket, utan går mest hemma, sover eller äter. Mustafas vänner går i skolan men inte han eftersom att han blev ålderuppskriven. Han börjar skolan igen efter våren 2019 och längtar väldigt mycket till dess. Just nu har han väldigt tråkigt om dagarna.

Hamid kom till Sverige som 17-åring i november 2015. Han är ursprungligen från Afghanistan men har bott i Iran nästan hela sin uppväxt. Han bestämde sig att fly ifrån Iran tillsammans med sina kusiner men dem tappade bort varandra i Grekland och har inte haft någon kontakt sen dess. Han kom själv till Sverige. Han har fått tre avslag under sin asylprocess vilket gjorde att han blev bostadslös och utan pengar, vilket resulterade i att han bodde i trappuppgångar. Genom den nya gymnasielagen fick han tillfälligt uppehållstillstånd och har nu fått ett rum på ett stödboende samt går i gymnasiet. Hans dröm är att bli frisör.

Mahdi kom till Sverige som 14-åring i oktober 2015. Han kom ensam till Sverige. Hans hemland är Afghanistan och han har bott där hela sitt liv tillsammans med sin mamma. Mahdi har fått tre avslagsbeslut på sin asylansökan och har blivit uppskriven i ålder. Han har under perioder mått väldigt dåligt i Sverige och inte gått i skolan. Han har även suttit i förvar efter sitt tredje avslag. Han blev släppt ur förvaret efter 1,5 månad och fick sedan uppehållstillstånd i 13 månader genom gymnasielagen. Idag bor Mahdi i familjehem och går i gymnasiet.

4.2 Upplägg av analys

Fyra olika teman har framkommit i samband med att texterna har analyserats. Dessa teman är *att komma ny till ett land, väntetiden, viktiga faktorer för integrering samt tillfälligt uppehållstillstånd.*

4.3 Att komma ny till ett land

Oavsett anledning till varför personen kommit till ett nytt land beskrivs den första tiden som spännande och positiv, i liknelse av att vara turist (Franzén, 2001). Det är intressant med likheter och skillnader och hur annorlunda saker är i det nya landet jämfört med hemlandet. Sedan går det en tid och då tränger sig vardagen på (ibid).

Förlusterna gör sig påminda för ungdomen och känsloreaktionerna påbörjar. Miljön som ungdomar tidigare orienterat sig i är förlorad och människor som de tidigare haft i sitt liv har nu bytts ut mot något helt främmande (Wirsén, 2017).

Första tiden i Sverige förklarade respondenterna som en dröm som blev sann. Det var skönt att äntligen komma ”i mål” och få landa någonstans efter månader på flykt över hav och land. Det flesta av ungdomarna upplevde att det infann sig en trygghet när de kom till Sverige. Rädslan för att skadas och i vissa fall dö fanns inte längre vilket kan illustreras i följande citat:

Hadi – ”Jag kunde inte säga någonting för jag kunde inte språket men jag kände för första gången trygghet. Jag skulle inte behöva vara rädd att dö mer. Jag tyckte allting var bra i Sverige först. Alla var snälla. Allting var fint och bra. (...) Men efter några månader blev det jobbigt. Jag saknade min familj jättemycket hela tiden men mer sen. Hela tiden mer saknade jag dem, det var jobbigt. Jag kände mig ensam,”

Hadi uttrycker att han för första gången kände trygghet och inte behövde vara rädd för att dö längre. Även fast han inte kunde det svenska språket så tyckte han att allting var bra i Sverige. Efter några månader så började det dock bli jobbigare och saknaden efter familjen blev påtaglig. Han kände sig ensam. Citatet tolkas som att Hadi kände sig trygg när han kom till Sverige. Första tiden i Sverige tolkas Hadi uppleva väldigt bra men att verkligheten kom ikapp honom efter några månader. Längtan efter familjen blev stark vilket bidrog till känslan ensamhet. De andra respondenterna i studien undvek ämnet familj utan beskrev endast att ju längre tiden gick i Sverige utan uppehållstillstånd, desto jobbigare blev deras livssituation vilket kommer diskuteras senare i resultatet. Tidigare forskning fokuserar främst på hur ensamkommande unga har integrerats i samhället, Höjer & Magnusson (2008) studie visar att de ensamkommande barnen som varit i Sverige i 10 år och nu blivit unga vuxna har en gynnsam livssituation. En majoritet av barnen omhändertogs av släktingar i Sverige som var kopplade till familjens nätverk (ibid). Studien menar vidare att slakten är viktig för en gynnsam etablering i Sverige, men att även de ungdomar i studien som inte hade familjenätverk i Sverige försökte etablera sig med hjälp av personer i deras nätverk. I Hadis citat går det att utläsa att han inte har någon släkt i Sverige och därmed kände sig ensam. Därför har andra personer varit viktiga

för Hadi i sina försök att etablera sig i Sverige, bland annat nämner Hadi i intervjun den hjälp han fått av sin gode man som viktig.

Wirsen (2017) skriver att efter en tid i ett nytt land börjar förlusterna göra sig påminda vilket leder till att ungdomen upplever en saknad efter vad ungdomen lämnat. Detta beskriver en av respondenterna genom följande citat:

Hamid – ”När jag kom till Sverige hade jag stora drömmar. Men varje år som gick så försvann dem för jag fick bara vänta och saknade min familj och kände mig ledsen så där”

Hamid beskriver att han hade stora drömmar när han kom till Sverige men att dem försvann mer för varje år som gick. Han beskriver att orsaken till att dem försvann var att han fick vänta länge på beslut från Migrationsverket samt att han saknade sin familj och kände sig ledsen. Detta tolkas som att motivationen som Hamid hade när han kom till Sverige sakta försvann på grund av att han lever i ovisshet gällande om han får stanna kvar i Sverige eller inte. Vad Hamid känner kommer studien behandla i nästa kapitel om hur väntetiden på beslut har påverkat de ensamkommande unga. Ett resultat av respondenternas svar samt tidigare forskning visar på att den första tiden i Sverige upplevdes som bra. Respondenterna uttrycker sig som att det är skönt att äntligen få vara trygg. Efter en tid så börjar respondenterna må allt sämre på grund av att dem saknar sin familj men även för att väntetiden på beslut är lång.

4.4 Hur väntetiden på beslut har påverkat de ensamkommande unga

Bjertrup et al (2018) skriver i sin studie att väntetid i flyktingläger gjorde att flyktingar upplever en osäkerhet och en känsla över att inte ha kontroll över sitt nuvarande liv och framtid, vilket i sin tur bidrog till psykosocialt lidande. Känslor av meningslöshet och maktlöshet uppstod när väntan i flyktinglägren blev långa (ibid). Samtliga respondenter i denna studie har väntat på svar från migrationsverket i över 2,5 år. För några dröjde det över ett år innan de fick komma in på sitt första samtal. Just väntetiden, vilket var en följd av den tillfälliga begränsningslagen pekade samtliga respondenter ut som den jobbigaste och svåraste delen av asylprocessen. I följande citat beskriver en av respondenterna detta på följande vis:

Mahdi – ”*Väntetiden har varit jobbigast av allt. Man blir helt galen också kan man inte göra någonting. Man är ensam med alla tankar i huvudet och ingen vill lyssna. Varför förstår inte någon att vi är här för att vi vill leva och inte dö. Jag har dött lite känns det som*”.

Mahdi uttrycker att den jobbigaste delen i asylprocessen har varit väntetiden. Han upplever sig ensam med sina funderingar och känslor samt att ingen vill lyssna eller förstå. Han säger också att han är i Sverige för att han vill leva, men att det känns som att en del av honom har dött. Tolkningen av citatet är att väntetiden har fått konsekvenser i att Hadi känner sig uppgiven och ensam. Han uttrycker sig ”*jag har dött lite känns det som*” vilket tolkas som att han mår psykiskt väldigt dåligt. Det kan även tolkas som att Mahdi känner sig maktlös vilket är en form av marginalisering. Svedberg (1997) menar på att marginalisering kan ses som ett mellanläge mellan att vara utesluten och innesluten, vilket är ett läge jag tolkar att Mahdi befann sig i. Han hade ansökt om uppehållstillstånd men ännu inte fått ett beslut. Ensamheten beskriver Herz & Lalander (2017) som ett resultat av att ungdomen upplever att dem tappat kontrollen över sitt liv. Bjertrup et al (2018) skriver att väntetiden på svar gör att individen upplever sig tappat kontrollen över sitt liv. Med hjälp av marginaliseringsteorin kan detta tolkas så att de ensamkommande unga som deltagit i denna studie upplever sig maktlösa i sin ovisshet. Kamali (2005) skriver att för att ta sig ur marginalisering krävs det att ungdomarna tar makten över sitt eget liv vilket har varit en omöjlighet då ungdomarna väntar på beslut om deras framtid.

Brekkee (2010) skriver att känslor som kan uppstå i en vänteprocess är uppgivenhet eftersom det känns som att väntan aldrig ska ta slut. Han menar även att det är särskilt hårt för de unga. Samtliga respondenter i studien har beskrivit att väntetiden på beslut gav konsekvenser på deras psykiska mående. Detta ter sig i känslor av sorg, ensamhet och maktlöshet, och även svårigheten att kommunicera detta verbalt. En respondent beskriver det på följande vis:

Hadi – ”*jag var så ledsen men ingen förstod mig. Också kunde jag inte göra någonting bara vänta (...). Jag ville säga så mycket men fick inte fram någonting. Istället började jag skada mig själv. Det ville jag inte göra egentligen. Men då fattade*

dem äntligen hur dåligt jag mådde. Så då fortsatte jag göra det. För att någons skulle förstå”

Hadi säger att han kände sig ledsen och att ingen förstod honom men även att han kände sig maktlös i sin livssituation. Det var även svårt för honom att kommunicera detta. Han började utveckla ett självskadebeteende vilket gjorde att människor runt om kring honom förstod att han inte mådde bra. Detta tolkas som att Hadi mådde väldigt dåligt och började därför skära sig. Genom självskadebeteendet så fick Hadi den bekräftelsen han sökte. Citatet belyser att svårigheten till muntlig och språklig kommunikation kan leda till att individen finner andra sätt att kommunicera på. Hadi's citat tolkas som att kommunikationssvårigheten försvårade en redan mycket allvarligt psykisk ohälsa. Jag tolkar det som att det var viktigt för Hadi att andra förstod hur han mådde och eftersom att han fick respons första gången han skar sig så fortsatte han med detta. Detta kan tolkas med hjälp av teorin symbolisk interaktionism som menar att människan agerar utefter upplevelsen av situationen. Hadi tolkas känna sig oförstådd och maktlös vilket är hans verklighet. En av symbolisk interaktionism hörnstenar är *definitionen av situationen* vilket betyder att om människan tycker att situationen är verklig så blir den verklig i sina konsekvenser (Trost & Levin, 2010). Utifrån teorin symbolisk interaktion och en av dess hörnstenar social interaktion så behövs samtal för att integrera (ibid). Samtal sker olika sätt och behöver inte vara genom talspråk utan kan även vara genom kroppsspråk, känslor och aktiviteter. Eftersom de unga ensamkommande har ett begränsat ordförråd i det svenska språket så påverkar deras möjligheter att uttrycka sig på det sättet som dem vill eller behöver. Kanske hittar dem inte ord som beskriver känslorna som uppstår i dem. Detta leder till ett allvarligt handikapp (Trost & Levin, 2010) vilket jag tolkar var en bidragande faktor till Hadi's självskadebeteende. Tolkningen är att Hadi ville att människor i hans omgivning skulle förstå hur dåligt han mådde och självskadebeteendet var ett rop på hjälp när orden inte räckte till. Tidigare forskning visar på att den psykiska ohälsan för målgruppen dels beror på traumatiska erfarenheter men även nuvarande problem så som språkbarriärer (Vostanis, 2004), vilket kan kopplas till både Hadis och Mahdis livssituation.

4.5 Viktiga faktorer för integrering enligt de ensamkommande unga

Vad gäller boendesituationen har samtliga respondenter i studien bott på HVB-hem tillsammans med sina landsmän. Forskning visar att för ensamkommande unga sker i större utsträckning en framgångsrik integrationsprocess om de får möjlighet till boende i ett familjehem snarare än på ett HVB-hem (Höjer & Magnusson, 2008). En av fem respondenter har under intervjun nämnt ett problem gällande identiteten genom att påpeka en svårighet i att bo tillsammans med ungdomar från Afghanistan och bli speglad av dem, och sedan få en annan spegel av ”svenskar” medan fyra av fem respondenter inte la någon vikt i vart dem bodde eller med vilka men att dem helst umgås med ungdomar som kommer ifrån samma land som dem.

Mohammad – ”Jag gillade att jag bodde med mina vänner och lillebror. Men det har varit svårt också. För de ser på mig på ett sätt och svenskar ser på mig på ett annat sätt. Det är olika med olika liksom. Ibland är jag någon och sen med svenskar är jag någon annan. Det har varit konstigt ibland. Men det har varit skönt att komma hem till min lillebror som känner mig på riktigt. ”

Mohammad säger att han gillade att bo tillsammans med sina vänner och lillebror men att det funnits en viss problematik kring det. Han säger att ”svenskar” ser på honom på ett annat sätt än vad hans vänner och lillebror gör vilket han även säger att han är olika personer beroende på vilka han umgås med. Han poängterar dock vikten av att ha en lillebror som känner honom på riktigt. Detta tolkas som att Mohammad trivs att bo ihop med sina vänner och lillebror då dem speglar honom på ett sätt som han är mer van vid. Det tolkas som att det ibland har varit problematiskt när olika människor speglar honom på sätt som han inte själv identifierar sig med. Mohammad tycker att lillebror har varit viktig eftersom att han känner honom på riktigt. Vilket kan förklaras genom identitetsteorin där Franzén (2001) menar på att den unga ensamkommande försöker att hålla fast vid sin egen identitet så länge det går. Eftersom att människorna som speglade Mohammad i sitt hemland har bytts ut till nya speglar bidrar även detta till att identiteten förändras då de nya speglarna bekräftar nya saker (ibid). Detta menar Franzén (2001) bidrar till att de ensamkommande unga får en ändrad självbild. Något som Franzén (2011) tycker är viktigt att poängtera är att ungdomsåldern är en utsatt ålder eftersom ens identitet är under uppbyggnad. När studiens respondenter kom till Sverige var dem i åldrarna 14-

17 år. Detta är en ålder där individen fortfarande utforskar vem den är. Samtliga av studiens respondenter betonade att de söker sig till andra afghanska killar även fast det bara var Mohammad som tog upp en problematik i boendesituationen. Detta tolkas i studien som att de människor med liknande bakgrund och livsberättelser speglar personen på ett sätt som den är trygg med. Att människor med utländsk bakgrund placeras i samma geografiska yta bidrar dock till att individernas möjligheter till integrering i samhället försämras (Lalander & Svensson, 2014).

Bjertrup et al (2018) nämner i sin studie att ett snabbare asylförfarande, meningsfulla sysslor och aktiviteter samt ett kontaktnät lindrar flyktingars psykosociala lidande. Även Hessle (2009) benämner det sociala nätverket som en grundpelare för en lyckad integration utan marginalisering. De ensamkommande unga har själva nämnt att skolan, idrott, vänner, god man och personal viktiga faktorer för att den unga ensamkommande ska integreras i det svenska samhället men även som ett betydelsefullt stöd.

Mustafa – ”fotbollen har varit jätteviktig för mig. Där får jag bra saker sagda till mig och jag behöver inte tänka så mycket. Jag får vara den jag är”

Mustafa betonar fotbollens vikt. Han upplever att människor säger bra saker till honom och att han inte behöver tänka utan bara vara den han är. Detta tolkas som att Mustafa upplever fotbollen som en frizon, en plats där han kan vara sig själv och må bra. Fotbollen verkar vara en plats för Mustafa där han är fri från oro. Mustafas citat kopplas till det identitetsteoretiska perspektivet där laget och tränarna bekräftar den ensamkommande ungas egen självbild vilket stärker dennes identitet men även individens självkänsla. Identitetsteorin anser att lagidrotter är av stor betydelse för den unga ensamkommande, både som individ men även i grupp (Franzén, 2011). Bjertrup et al (2018) menar att meningsfulla sysslor och aktiviteter skulle vara en faktor som lindrar psykosocialt lidande.

Mustafa – ”Skolan har också varit bra för mig. Där får jag träffa vänner och mina lärare och så. Men vi går bara med afghanska ungdomar eller från andra länder, inte svenska. Men jag har några svenska vänner ändå. Det är bra för mig. Speciellt dagarna när jag är ledsen.”

Mustafa säger att även skolan har varit bra för honom eftersom att han där får träffa vänner och lärare. Han förklarar också att han går i en klass utan svenskar men att han ändå har svenska kompisar. När han är ledsen anser han att det är extra bra.

Tolkningen av citatet är att skolan har en viktig roll för Mustafas kontaktnät eftersom han där har både vänner och lärare som har betydelse för honom. När han är ledsen verkar skolan vara extra viktig. Kamali (2005) menar att skolan är en viktig faktor för hur ungdomar etableras i det svenska samhället då skolan bidrar med en världsbild som de ensamkommande unga inte varit medveten om tidigare. Enligt Bjertrup et al (2018) och Hessle (2009) är socialt kontaktnät är en viktig del för integrationen och skolan kan ses som ett socialt nätverk där ungdomarna knyter kontakter med lärare och andra elever. Hessle (2009) menar att individer med sociala nätverk har en förmåga att bemästra olika svårigheter på ett bättre sätt än individer med svagt socialt kontaktnät. Detta beror på att individen med socialt kontaktnät har en omgivning som stöttar upp och där denne kan känna samhörighet med andra människor. Däremot menar Madsen (2006) att när det sociala nätverket är bristfälligt så kan detta leda till marginalisering vilket även Hessle (2009) stödjer då han skriver att det sociala nätverket är direkt avgörande för individens socialisering och integration. De ensamkommandes unga närmaste kontaktnät tycks ha en stor betydelse för respondenterna i studien. I det närmaste kontaktnätet ingår enligt respondenterna, skolan, idrott, vänner god man, lärare och personal.

Resultatet visar på att fyra av fem respondenter i studien inte lade någon vikt i vart dem bodde eller med vilka, mer än att dem poängterade att dem helst umgås med sina landsmän. Detta kan igenom identitetsteorin förklaras så att människor från samma land känner samhörighet med varandra då självbilden påverkas av hur människor speglar individen (Franzén, 2011). Jag tolkar det som att respondenterna upplever att speglingen ifrån andra ensamkommande unga ifrån Afghanistan är mer lik den bilden dem själva har om sin identitet. Däremot var det en respondent, Mohammad, som poängterade problemet i att människor speglar olika saker. Han menade på att han är någon annan med "svenskar" gentemot sina landsmän. Han poängterade också vikten av att ha tillgång till hans lillebror som känner honom på riktigt, vilket genom identitetsteorin kan tolkas vara en spegel han känner sig trygg med. Viktiga faktorer som tagits upp är bland annat skolan och idrott. Fotbollen lyftes Mustafa som

någonting som är viktigt för honom där han inte behöver tänka så mycket utan bara får vara den han är. Identitetsteoretiska perspektivet menar att lagidrott är av stor betydelse (Franzén, 2011) då meningsfulla aktiviteter är en faktor som lindrar psykosocialt lidande (Bjertrup et al, 2018). Även skolan anser respondenterna i studien vara viktig, där träffar dem vänner och socialiserar sig. Respondenterna i studien går språkintrödnktion vilket är ett program för nyanlända. På skolan går dock även ”svenska” barn och ungdomar. Mustafa säger i sitt citat *”Jag har några svenska vänner ändå. Det är bra för mig”* Enligt både Hessle (2009) och Bjertrup et al (2018) är socialt kontaktnät en viktig del av integrationen.

4.6 Tillfälligt uppehållstillstånd

Studiens respondenter hade alla fått tre avslag och hade ett utvisningsbeslut när våren skulle övergå till sommar 2018. I juni 2018 började dock den nya gymnasielagen att gälla. Respondenterna i studien uppfyllde kriterierna för att få tillfälligt uppehållstillstånd genom gymnasielagen och fick därmed tillfälligt uppehållstillstånd i 13 månader. Det tillfälliga uppehållstillståndet gav ett slags lugn, även fast känslan var begränsad. Det går inte att komma ifrån. Som tidigare nämnt har det varit en lång tid av väntan blandad med en känsla av både ovisshet och maktlöshet så när studiens respondenter till slut fick sitt tillfälliga uppehållstillstånd på posten kunde dem äntligen andas ut. Nu var det lugnt. I alla fall i 13 månader framöver. Att uppehållstillståndet bara gällde i 13 månader var ingenting de reflekterade över till en början, utan det var glädje och lugn som infann sig när dem fick sitt beslut. Efter en tid insåg de dock att uppehållstillståndet bara var tillfälligt.

Hadi – *” Jag är glad men nu måste jag verkligen klara skolan och sådant för att få stanna. Jag är lite motiverad men jag hoppas jag klarar skolan. Jag ska göra allting för det. ”*

Hadi beskriver att han är glad över sitt tillfälliga uppehållstillstånd och att han ”måste” klara av skolan för att få stanna. Han säger att han är lite motiverad och att han ska göra allting för att klara av skolan. Citatet tolkas som att Hadi är glad över att ha fått uppehållstillstånd men att han fortfarande känner oro inför framtiden. Tolknigen är att han kommer göra allt i sin makt för att klara av skolan så att han får förlängt uppehållstillstånd. Kamali (2005) beskriver vikten av att ungdomen själv tar

makt över sitt eget liv för att kunna förverkliga sina drömmar. Efter att levt flera år i Sverige utan att få ett beslut om uppehållstillstånd har nu dessa ensamkommande unga äntligen fått det, och därmed även fått tillbaka makten över sitt eget liv. Det är dock höga krav som ställs på varje individ för att få fortsatt uppehållstillstånd i Sverige genom gymnasielagen vilket tidigare beskrivits. Enligt Hejlskov (2016) skapas marginalisering genom att det ställs höga krav på individen för att inkluderas av samhället, vilket innebär att individer och grupper som inte kan nå upp till kraven exkluderas. Detta innebär att de ensamkommande ungdomar som inte uppfyllt kraven för att omfattas av gymnasielagen därför riskerar att utvisas från Sverige är ett exempel på marginalisering.

Mohammad – *”Nu vill jag bara börja leva. Jag har försökt att gå till skolan och ska försöka med det nu också. För nu vet jag i alla fall att jag får stanna. Jag vet inte hur länge men ett år i alla fall. Jag kan inte tänka framtid just nu utan tänker nu.”*

Mohammad uttrycker att han vill börja leva. Han säger också att han tidigare har försökt gå till skolan och ska fortsätta med detta. Nu vet han i alla fall att han får stanna, även fast han inte vet hur länge. Mohammad säger att han inte kan tänka på framtiden utan tänker bara på nuet. Tolkningen av citatet är att Mohammad känner sig lättad över att ha fått uppehållstillstånd och ska försöka gå till skolan vilket är ett av kraven för att få uppehållstillstånd genom gymnasielagen. Mohammad använder ordet *försöka* gå till skolan vilket tolkas som att han har brist på motivation. Hans citat kan tolkas som att det ligger en underliggande ovisshet i att han endast fått uppehållstillstånd ett år och att han på grund av detta inte kan tänka på framtiden utan lever i nuet. Rehbinders (2015) menar att beroende på om en asylsökande får tillfälligt eller permanent uppehållstillstånd varierar även motivationen till att lära sig språk, utbilda sig, skaffa ett långsiktigt boende eller skaffa arbete. Ett tillfälligt uppehållstillstånd är en osäker situation för ensamkommande unga (ibid). Det går inte att planera långsiktigt vilket har negativa konsekvenser på integrationsprocessen. Trygghet är en viktig aspekt i en lyckad integrationsprocess och att ständigt vara osäker skapar oro, vilket i sin tur försämrar den psykiska hälsan, vilket i sin tur försvårar integrationen (ibid). Att ha fått ett tillfälligt uppehållstillstånd skulle utifrån Mohammads citat ovan och Rehbinders (2015) argument kunna påstås inte vara tillräckligt för att ungdomen ska

kunna återta makten över sitt liv på det sätt som Kamali (2005) menar nödvändigt för att lämna marginalisering. Det finns fortfarande stora hinder för ungdomen på vägen till att integreras och att få ett förnyat uppehållstillstånd. Det tillfälliga uppehållstillståndet kan förnyas, antingen för att personen med uppehållstillstånd ska kunna fortsätta sin gymnasieutbildning, eller om personen har skaffat sig en fast anställning och blivit självförsörjande inom sex månader från avslutad gymnasiegång (SVT, 2018). Med det sagt, så är gruppen fortfarande marginaliserad, trots att de just nu sitter på ett tillfälligt uppehållstillstånd.

Resultatet visar på det tillfälliga uppehållstillståndet var efterlängtat för samtliga respondenter. Problematiken har dock legat i att det tillfälliga uppehållstillståndet endast gäller i 13 månader. De ensamkommande unga beskriver att dem måste sköta skolan nu för att få fortsatt stanna i Sverige vilket Hadi uttryckte ”(...) *jag hoppas jag klarar skolan. Jag ska göra allting för det.*” Mohammad uttrycker sin ovissa framtid genom citatet: (...) *Jag får stanna. Jag vet inte hur länge (...). Jag kan inte tänka framtid just nu (...)* Rehbinder (2015) skriver att om den asylsökande får tillfälligt uppehållstillstånd kan det resultera i brist på motivation eftersom ett tillfälligt uppehållstillstånd är en osäker situation. Det går inte att planera långsiktigt (ibid) vilket även Mohammad uttrycker då han säger att han inte kan tänka på framtiden. Att ständigt vara osäker, vilket är en konsekvens av ett tillfälligt uppehållstillstånd, försämrar den psykiska hälsan och försvårar integrationen (ibid).

5 Slutsats och Diskussion

Syftet med studien var att undersöka hur ensamkommande unga som kom till Sverige 2015 upplever hur den svenska asylprocessen påverkat deras mående samt vilka faktorer som haft en positiv inverkan på deras psykiska hälsa under asylprocessen.

För att nå detta har jag kartlagt det politiska läget i Sverige vad gäller striktare asylregler med fokus på den tillfälliga begränsningslagen. Sedan har fem semistrukturerade intervjuer med ensamkommande unga ägt rum, där vi pratat om deras upplevelser av den svenska asylprocessen, om deras psykiska hälsa och orsaker bakom detta samt vad som varit viktigt under tiden till Migrationsverket har fattat ett beslut. De fem intervjuerna spelades in och transkriberades sedan vilket var nödvändigt för resultatet i studien.

5.1.1 Resultatdiskussion

Resultatet visar på att Sveriges asylprocess har en negativ inverkan på ensamkommandes ungdomar psykiska hälsa. Det finns således en koppling mellan ungdomars asylärenden och psykiska mående. Det är främst de långa handläggningstiderna som diskuterats.

Gemensamt för respondenterna var att alla väntade i över 2 år för att få svar från migrationsverket på deras asylansökan. De första två åren speglades av oro och ovisshet vilket har lett till en djup ängslan, sorg och maktlöshet. En del har mått så dåligt psykiskt att de börjat utveckla ett självskadebeteende. Det är därför viktigt att människor som jobbar med ensamkommande unga är lyhörda för mer än det verbala språket.

Gemensamt för respondenterna är även att allihop har fått tre avslag innan gymnasielagen trädde i kraft och de fick uppehållstillstånd i 13 månader. Att få uppehållstillstånd efter en sådan lång tid var såklart en lättnad. Men 3 av 5 respondenter menade att de ändå inte kunde finna ett lugn. Eftersom att gymnasielagen endast ger uppehållstillstånd i 13 månader och sedan har vissa krav för att uppehållstillståndet ska förlängas har majoriteten av respondenter uppgett att dem inte kan tänka framtid. 2 av 5 respondenter menar på att dem är glada över sitt tillfälliga uppehållstillstånd och tror att dem nu kommer få stanna i Sverige permanent.

Ett påtagligt hinder för att lämna marginaliseringen är att ungdomar får tillfälligt uppehållstillstånd istället för permanent uppehållstillstånd. Kamali (2005) menar att för att lämna marginalisering krävs det att ungdomarna kan ta makten över sina egna liv. Detta blir problematiskt efter att ungdomarna har ett tidsbegränsat uppehållstillstånd innan en ny ansökan måste in.

Böcker om flyktingkrisen 2015 som har lästs in för studien fokuserar mycket på hur möjligheten till återförening har stramats åt och vad detta har för påverkan på barnen som ansökt om asyl i Sverige. Även Herz & Lalander (2017) menar att den främsta anledningen till att ensamkommande unga riskerar att utveckla psykologiska problem som påverkar deras hälsa är separationen från deras primära vårdgivare, vanligtvis föräldrar. Detta har inte fått stor plats i studien på grund av att det endast var en av fem respondenter som var okej med att diskutera sin familj.

Resultatet visar också på saker som varit av extra vikt för ungdomarnas psykiska hälsa under deras asylprocess. De som respondenterna i studien lyft fram som viktiga och betydelsefulla faktorer är skolan, vänner, idrott och personal på HVB – hem, men främst vikten av aktiviteter och vänner. Det sociala samspelet är av betydande vikt för att integrationsprocessen lyckas. Med hjälp av identitetsteorin kan detta förstås genom att omgivningen speglar en bild som har betydelse för hur individen upplever sin egen självbild. Därför blir människor i omgivningen som speglar individen på ett sätt som denna upplevs positivt viktigt. Respondenterna i min studie menar att deras självbild blir positivt speglad i skolan och på fotbollsträningar, samt av vänner. De ensamkommande unga i studien bodde på ett HVB-hem innan de blev myndiga vilket majoriteten lyfte som något positivt på grund av att dem bor tillsammans med sina landsmän. Däremot gick forskningen emot detta då forskningen visade på att det var mer gynnsamt för integrationen att ensamkommande unga bodde i familjehem. Även aktivitet har varit en viktig del av integrationen i det svenska samhället. Där har de ungdomar som utövar idrott beskrivit att de känner sig ”som hemma”. Dem blir endast bedömda på vad de presterar vilket har haft en god inverkan. Det sociala nätverket har i denna studie visats varit de viktigaste och mest betydelsefulla för respondenternas integration.

Frågeställningarna anses besvarade, men med mer tid hade det kunnat bli mer utvecklade. Ämnet är stort och ungdomars upplevelser av sin asylprocess kräver mer än en C -uppsats för att redovisa. En viktig del av asylprocessen för de ensamkommande unga i studien har varit att dem fick tre avslag innan gymnasielagen trädde i kraft och dem fick tillfälligt uppehållstillstånd genom den. Detta har inte fått plats i studien då tiden var begränsad. Nu i efterhand kan jag se att studien hade besvarat frågeställningarna ytterligare om detta problematiserades.

5.1.2 Metoddiskussion

En kvalitativ metod valdes då respondenternas berättelser är det som är kärnan i studien. Intervjuer var alltså det sättet som lämpades bäst för att studiens frågeställningar skulle kunna besvaras. En semistrukturerad metod med olika teman har använts, men där respondenterna själva fått tala öppet och styra intervjun i den riktningen dem vill. Detta för att undvika att de ska påverkas i form av ledande frågor. Detta är ett tecken på att metoden efterföljts och inte tvingade in i t.ex. ämnet familjeåterförening mot deras vilja.

En nackdel med metoden är att kvalitativa intervjustudier har en mycket låg generaliserbarhet, vilket innebär att den bara har en stark reliabilitet i den grupp som valts att intervjuas. För att kunna generalisera eller applicera i en större grupp så måste ytterligare studier genomföras.

Trots att studiens respondenter bott i Sverige i över tre år och kan uttrycka sig bra på svenska så har det funnits viss språksvårighet. Det har i vissa fall varit svårt för respondenterna att hitta ord på svenska som förklarar exakt vad de vill säga och i vissa fall har det varit svårt för mig att tolka. Lösningen har varit att tagit om det igen så båda förstår. Jag kan dock se att det hade underlättat om samtalet ägde rum med bågges förstaspråk. Jag kan också tänka i efterhand att tolk hade varit ett bra verktyg att använda sig av i intervjun men då tolk är en stor kostnad var inte detta ett alternativ.

Bell (2006) menar att intervjuer både har fördelar och nackdelar. Fördelarna är bland annat att följdfrågor kan användas, att svaren utvecklas och fördjupas medan nackdelarna är att det tar ganska lång tid. För mig tog det lång tid att få kontakt med ungdomarna, att boka möten, att hålla intervjuerna men framförallt transkriberingen efter.

Ett problem som märktes under studiens gång var att de ensamkommande unga i studien fortfarande befinner sig i processen och hade svårt att ta avstånd ifrån det. Jag kan i efterhand förstå vikten av att respondenterna har haft uppehållstillstånd i flera år istället för i någon månad, som endast är tillfälligt. Jag tror att studien hade varit lättare att genomföra med respondenter som haft uppehållstillstånd under en längre tid och kunde reflektera kring hur asylprocessen påverkat dem.

5.1.3 Förslag på framtida forskning

Studien väcker många fortsatta forskningsfrågor. Det är ett komplext ämne och det finns mycket som hade varit intressant att forska vidare på. Jag tycker det hade varit intressant att veta hur identiteten förändras när en person kommer ensam till ett främmande land. En annan forskningsfråga som har väckts hos mig efter resultatet av min studie är vilken roll personal på HVB-hem har för ensamkommande ungas integration, detta eftersom många socionomer är verksamma inom HVB-hem. Det hade även varit intressant att forska vidare på hur personal på HVB-hem uppfattar Sveriges asylprocess.

Referenser

Banke, V. (2017) *Andrum – om stölden av en flyktingkris och om de bestulna*. Stockholm: Norstedt

Barnombudsmannen (2017): Ensamkommande barn måste få tillgång till BUP. Hämtat 2019-01-06 från <https://www.barnombudsmannen.se/barnombudsmannen/i-media/nyheter/20171/ensamkommande-barn-maste-fa-tillgang-till-bup/>

Bell, J. (2006) *Introduktion till forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur.

Brekke, J.-P. (2010). Life on hold: the impact of time on young asylum seekers waiting for a decision. *Diskurs Kindheits- und Jugendforschung / Discourse. Journal of Childhood and Adolescence Research*, 5(2), 159-167. <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-354603>

Bris. (2017). *Barn som flytt – en risk för psykisk ohälsa*. Hämtad från https://www.bris.se/globalassets/pdf/rapporter/bris-rapport-barn-som-flytt_170914.pdf

Brunnberg, E., Borg, R-S., & Fridström, C. (2011) *Ensamkommande barn: en forskningsöversikt*. Lund: Studentlitteratur

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö:Liber

Creswell, J.W. (2013). *Qualitative, Quantative and Mixed Methods Approaches*. London: Sage

David, M. & Sutton C.D. (2016): *Samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur.

Derluyn, I., & Broekaert, E. (2007) Different perspectives on emotional and behavioural problems in unaccompanied refugee children and adolescents. *Ethnicity & Health*, 12(2), 141-62

Diamant, S. (17-10-2018) *Rättsexperten: Tusentals lär få uppehållstillstånd med gymnasielagen*. Hämtad från: <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/rattsexperten-tusentals-lar-fa-uppehallstillstand-med-gymnasielagen>

Franzén, C, E. (2001). *Att bryta upp och byta land*. Natur Kultur Akademisk

Hejlskov, B. (10-12-2016) *Om inklusion och risk för marginalisering*. Hämtad från: <https://hejlskov.se/skolan/om-inklusion-och-risk-for-marginalisering/>

Hessle, Marie (2009). *Ensamkommande men inte ensamma. – Tioårsuppföljning av ensamkommande flyktingbarns livsvillkor och erfarenheter som unga vuxna i Sverige*. Stockholm: Elanders AB

Herz, M. & Lalander, P. (2017) Being alone or becoming lonely? The complexity of portraying ‘unaccompanied children’ as being alone in Sweden. *Journal of Youth Studies*. DOI: 10.1080/13676261.2017.1306037.

Heumer, J.K., Niranjana, S., Voelkl-Kernstock, S., Granditsch, E.D., Kanita, F., Max, H., & Steiner, H. (2009) Mental health issues in unaccompanied refugee minors. *Child Adolesc Psychiatry Ment Health*. Publicerad online den 13 mars, doi:10.1186/1753-2000-3-13

Hodes, M., Jagdev, D., Chandra, N., & Cunniff, A. (2008) Risk and resilience for psychological distress amongst unaccompanied asylum seeking adolescents. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 49(7), 723-723.

Höijer, Catharina & Magnusson, Elisabeth (2008). *Från asylhem till eget hem: ensamkommande asylsökande barn*. Östersund: FoU Jämt, Mittuniversitetet

Kamali, M. (2005). *Sverige inifrån. Röster om etnisk diskriminering*. SOU 2005:69. Stockholm.

Kvale, S (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund.
Studentlitteratur AB

Lalander, P & Svensson, B. (2014) *Perspektiv på social utsatthet*. Lund: Studentlitteratur
AB

Madsen, Bent (2006) *Socialpedagogik – integration och inklusion i det moderna
samhället*, Studentlitteratur, Malmö

Malterud, K. (2014) *Kvalitativa metoder i medicinsk forskning*. Lund: Studentlitteratur
AB

Migrationsinfo. (2016) *Afghanska ensamkommande barn flyr från fattigdom och förtryck*.
Hämtad från: <https://www.migrationsinfo.se/afghanska-ensamkommande-barn-flyr-frn-fattigdom-och-frtryck/>

Migrationsinfo. (2018) *Den tillfälliga lagen*. Hämtad från:
<https://www.migrationsinfo.se/flyktingar/den-tillfalliga-lagen/>

Migrationsinfo. (2018) *Ensamkommande barn*. Hämtad från:
<https://www.migrationsinfo.se/migration/sverige/asylsokande-i-sverige/ensamkommande-barn/>

Migrationsverket. (2017) *bedömning av din ålder som en del av din identitet*. Hämtad
från: <https://www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Skydd-och-asyl-i-Sverige/For-dig-som-ar-barn-och-har-sokt-asyl/Utan-foraldrar/Asylansokan/Aldersbedomning.html>

Migrationsverket. (2017) *Om nya gymnasielagen*. Hämtad från:
<https://www.migrationsverket.se/Andra-aktorer/Kommuner/Om-nya-gymnasielagen.html>

Migrationsverket. (2017). *Asylregler*. Hämtad från:
<https://www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Skydd-och-asyl-i-Sverige/Att-ansoka-om-asyl/Asylregler.html>

Nationalencyklopedin, socialt nätverk. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/socialt-nätverk> (hämtad 2019-01-05)

Olin, E. (2010) *I marginalen – tre livsmönster bland unga med psykiska funktionshinder*. Göteborg: Daidalos

Payne, M. (2008). *Modern teoribildning i socialt arbete*. Stockholm: Natur och Kultur.

Regeringen (2016): *Samförståndsavtal mellan Sveriges regering och Islamiska republiken Afghanistans regering om samarbete på migrationsområdet*. Stockholm: Regeringskansliet.

Rehbinder, C. (2015). *Tillfälliga uppehållstillstånd*. Migro. Hämtad från: <http://migro.se/wp-content/uploads/2015/02/Tillf%C3%A4lliga-uppeh%C3%A5llstillst%C3%A5nd.pdf?fbclid=IwAR04DA6poWBppmwkYfpZApzoNKp68zWKTcmzbfv2PsVa8iVbqxweJqAfs8Y>

Rädda barnen.(2017). *Barns och ungas röster om asylprocessen och förslag till förbättringar*. Hämtad från https://www.raddabarnen.se/globalassets/dokument/medlem--volontar/rapporter-oppna/lyssna_pa_mig_-_barns_och_ungas_roster_om_asylprocessen_-_radda_barnen_2017.pdf

Röda korset. (2018) *Så fungerar nya gymnasielagen*. Hämtad från: <https://www.redcross.se/vart-arbete/i/integration/sa-fungerar-nya-gymnasielagen/>

SOU 2017:12. *Att ta emot människor på flykt, Sverige hösten 2015*. Hämtad från https://www.regeringen.se/contentassets/e8c195d35dea4c05a1c952f9b0b45f38/hela-sou-2017_12_webb_2.pdf

Svenning, C.(2003). *Metodboken*. Eslöv: Lortenz förlag

Trost, J. (2005) *Kvalitativa intervjuer*. Lund: studentlitteratur

TV4 Nyheterna (2015). Löfven: Inga murar i mitt Europa. (TV-program). TV€ 6 september 2014

UNHCR (2016): *Global trends. Forces displacement in 2015*. Geneve: UNHCR

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Wallin, A. M. M. & Ahlström, G. I. (2005). Unaccompanied young adult refugees in Sweden, experiences of their life situation and well-being: a qualitative follow-up study. *Ethnicity & health*, 10(2), 129-144.

Wirsén, C,P. (2017) *Världens längsta resa*. Gothia fortbildning AB

Vostanis, P. (2004) The impact, psychological sequelae and mangement of trauma affecting children. *Current Opinion in Psychiatry*, 17(4), 269-273,
doi:10.1097/01.yco.0000133829.96424.5c

Trost, J & Levin, I. (2010). *Att förstå vardagen: med ett symbolisk interaktionistiskt perspektiv*. Lund: Studentlitteratur

Intervjuguide

Är det något du undrar över innan vi börjar?

Bakgrund

Du kan börja med att presentera dig

Vilket land kommer du ifrån och hur gammal är du?

När kom du till Sverige?

Hur gammal var du då?

Varför kom du till Sverige?

Vad var ditt första intryck i Sverige?

Hur upplevde du stödet när du kom till Sverige?

Integration

Är du nöjd med den hjälp du fått för att lära dig svenska språket?

Vad hade du för förväntningar när du kom hit?

Har du fått tillfälligt uppehållstillstånd?

Hur lång tid tog det innan du fick svar?

Hur upplevde du tiden innan du fick svar från Migrationsverket?

Finns det någonting som varit extra jobbigt i Sverige?

Vad kan Sverige göra bättre?

Vad har varit viktigt för dig i Sverige?

Vilka personer, aktiviteter eller annat har haft betydelse för din integration?

Hur upplever du din situation i Sverige idag?

Hur trivs du i Sverige?

Hur mår du?

Framtiden

Hur tänker du om framtiden?

Om du fick önska dig vad som helst, vad skulle du önska dig då?

Finns det något du vill berätta för mig som jag inte frågat om?

Informationsbrev

Hej! Mitt namn är Amanda Larson och jag studerar Socionomprogrammet på Mittuniversitetet i Östersund. Jag läser termin 6 och ska skriva examensarbete. Jag är intresserad av att veta hur den nya utlänningslagen påverkar ensamkommande unga i Sverige.

Jag har tänkt intervjua ungdomar som kommit till Sverige 2015 och undrar om du har möjlighet att ställa upp och medverka i min studie. Intervjun kommer att hålla på cirka 30-40 minuter beroende på hur mycket tid du kan avvara. Intervjun kommer att vara anonym och inga namn eller detaljer som kan avslöja dig kommer tas med i mitt examensarbete.

Deltagande är frivilligt och du kan därför när som helst avbryta din medverkan utan att förklara varför.

För mig är det viktigt att ensamkommande unga själva får prata om sina egna upplevelser, känslor och funderingar.

Om du har frågor eller funderingar angående studien får du gärna höra av dig.

Med vänlig hälsning,
Amanda Larson
Amanda.11@live.se

Handledare: Caroline Östman
Caroline.ostman@miun.se